

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ЯВАШ ТА ІНШІ ПРОТИ ТУРЕЧЧИНИ»

(Заява № 36366/06)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

5 березня 2019 р.

ОСТАТОЧНЕ

24.06.2019

Рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Яваш та інші проти Туреччини»,

Європейський суд з прав людини (Друга секція), засідаючи Палатою, до складу якої увійшли:

Робер Спано, *голова*,
Пол Лемменс,
Ишил Каракаш,
Валеріу Гріцо,
Стефані Муру-Вікстрем,
Івана Єлич,
Даріан Павлі, *судді*

та Хасан Бакірчі, *заступник секретаря секції*,

Після обговорення за зачиненими дверима 5 лютого 2019 року,
постановляє таке рішення, що було ухвалене в той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було відкрито за заявою № 36366/06, поданою до суду 1 вересня 2006 року відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — «Конвенція») проти Турецької Республіки дванадцятьма громадянами цієї країни (далі — «Заявники»), чії імена і дати народження вказані в додатку.

2. Заявників представляли пан Ф. Озан і пан Б. Озан, адвокати зі Стамбула. Уряд Туреччини (далі — «Уряд») представляв його Уповноважений.

3. Зокрема, заявники стверджують про порушення статті 1 Протоколу № 1 у зв'язку зі зменшенням розміру їхньої пенсії порівняно з сумою, встановленою на момент виходу на пенсію.

4. Про заяву Уряду було повідомлено 10 вересня 2009 року.

ФАКТИ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ****A. Відкриття справи**

5. Протягом багатьох років заявники працювали у страховій компанії, турецькій страховій акціонерній компанії «Анкара» (*Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi*).

Згідно з інформацією, розміщеною на сайті турецької страхової акціонерної компанії «Анкара»

(<https://www.ankarasigorta.com.tr/Default.aspx?id=2>), компанія була заснована у 1936 році рішенням Ради міністрів; її акціонерами були переважно банки і одна страхова компанія, а саме Türkiye İş Bankası, Etibank, Adapazarı Türk Ticaret Bankası et Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi. Відповідно до тимчасової статті 20 Закону № 506 «Про соціальне забезпечення» (далі — «Закон № 506») заявники були зареєстровані в органі соціального забезпечення — Національному фонді медичного та пенсійного страхування для посадових осіб та працівників турецької страхової акціонерної компанії «Анкара» (далі — «фонд») (*Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi Memur ve Hizmetlileri Sağlık ve Emekli Sandığı*), створеному в 1963 році відповідно до Закону № 506, який виконує ті ж функції, що й інші основні установи, які працюють у цій сфері, як-от: Організація соціального забезпечення (*Sosyal Sigortalar Kurumu* — «орган соціального забезпечення» та Пенсійний фонд (*Emekli Sandığı*)).

6. За роки своєї служби заявники робили внески «що вдвічі перевищували граничні рівні, зазначені у статті 78 Закону № 506», відповідно до розділу III статті 4 правил їхнього фонду. Тому відповідно до статті 58 (b) правил їхнього фонду вони отримали право на «надбавку до пенсії» за віком, розраховану відповідно до статті 61 Закону № 506, як компенсацію надмірної суми їхніх внесків.

7. У 1990 році частка Etibank в акціях зросла до 85%, і 14 квітня 1993 року рішенням Ради міністрів турецька страхова акціонерна компанія «Анкара» була приєднана до цього банку. 26 вересня 1997 року в межах приватизації було прийнято рішення про передачу акцій Etibank. 20 квітня 2000 року ці акції придбав Фонд охорони здоров'я та допомоги поліції (*Polis Bakım ve Yardım Sandığı*) й Адміністрація приватизації (*Özelleştirme İdaresi*). Сьогодні турецька страхова акціонерна компанія «Анкара» налічує 150 співробітників і має сім регіональних відділень, а також 1000 філіалів.

8. 14 листопада 2001 року Генеральна Асамблея турецької страхової акціонерної компанії «Анкара» встановила, що до складу фонду входило 105 активних членів і 180 пенсіонерів, а технічний дефіцит складав 7 536 874 462 160 старих турецьких лір (TRL¹ — близько 5 753 340 євро на момент подій). Вона постановила, що з 31 грудня 2001 року пенсії та соціальні допомоги будуть виплачувати в межах, передбачених Законом № 506.

9. Рішенням Ради міністрів від 20 грудня 2001 року фонд був переданий Організації соціального забезпечення відповідно до додаткової статті 36 Закону № 506.

1. 1 січня 2005 року була введена в обіг турецька ліра (TRY), яка замінила стару турецьку ліру (TRL). 1 нова турецька ліра коштує один мільйон старих турецьких лір.

10. З 1 лютого 2002 року Організація соціального забезпечення знизила пенсію за віком заявникам як «корегування».

В. Процедура, що стосується першої групи заявників

11. 3 липня 2002 року заявники з першої групи (Гьокай Яваш, Айше Камуран, Їлмаз Анакоч, Ахсен Чалишкан, Ахмет Ай та Мюджган Дайогуллари) подали до Суду Стамбула у справах зі спорів, що виникають із трудових відносин, заяву про скасування корегування їхньої пенсії за віком і визначення способу її перерахунку. Позов був проти чотирьох установ: Організації соціального забезпечення, ТУРЕЦЬКОЇ страхової акціонерної компанії «Анкара», Адміністрації приватизації та Фонду охорони здоров'я і допомоги поліції. Вони також вимагали компенсації у зв'язку з різницею між новою сумою, яку їм виплатили, і сумою відповідно до попереднього способу розрахунку, а також у зв'язку з понесеним збитком. У ході процедури вони змінили свою заяву, залишивши тільки прохання щодо корегування. Справу було передано в 4-у палату Суду Стамбула у справах зі спорів, що виникають із трудових відносин (далі — «4-та палата суду»).

12. 7 травня 2003 року 4-та палата суду задовольнила їхні клопотання щодо корегування їхньої пенсії за віком органом соціального забезпечення. Вона оголосила заяву неприйнятною щодо трьох інших установ і постановила, що немає необхідності виносити рішення щодо решти позову. Вона встановила, що, по-перше, сторони не оскаржують, що позивачі були членами вищезгаданого фонду; що вони платили внески, які вдвічі перевищували граничне значення, вказане у статті 78 Закону № 506; що вони виконали всі необхідні умови й отримали право на пенсію за віком, яка вдвічі вища за суму, встановлену законом; що пізніше за рішенням Ради міністрів фонд передали органу соціального забезпечення, з усіма його активами і пасивами, і що потім пенсії заявників були зменшені після «корегування» органом соціального забезпечення. 4-та палата суду далі постановила, що дія органу соціального забезпечення суперечила принципу непосягання на набуті права. Відповідно до положень, що стосуються цього питання, члени відповідного фонду робили вдвічі вищі внески та натомість отримували також удвічі більшу пенсію. Після того, як заявники виконали свої зобов'язання, ніщо не могло скасувати їхнє право на пенсію через подальший перехід фонду або інші події. Крім того, з матеріалів справи випливає, що перехід був здійснений разом з усіма активами і пасивами, і що дефіцит був покритий Державним казначейством, яке потім звернулося в турецьку страхову акціонерну компанію «Анкара», щоб отримати відшкодування. 4-та палата суду зробила ще одне зауваження:

законодавство про соціальне забезпечення не змінює рівень пенсії за віком для пенсіонерів із переданих фондів. 4-та палата суду дійшла висновку, що скорочення пенсій за віком заявників у зв'язку з переходом фонду суперечить принципу дотримання набутих прав і порушує основоположний принцип закону про соціальне забезпечення, який вимагає дотримання балансу між витратами й доходами.

13. 27 грудня 2004 року Касаційний суд скасував рішення суду щодо суті справи. У мотивувальній частині рішення Касаційний суд встановив, що, по-перше, турецька страхова акціонерна компанія «Анкара», один із відповідачів, створила фонд взаємодопомоги для свого персоналу, а саме фонд медичного та пенсійного страхування для посадових осіб та працівників турецької страхової компанії «Анкара»; що відповідно до положень статті 36 розпорядження про внесення змін до установчого документу фонду, зі змінами від 26 липня 1983 року, його члени повинні були отримувати пенсію за віком відповідно до статті 60 Закону № 506; що порядок розрахунку пенсій за віком визначають статті 38 і 61 Закону; що пенсії за віком членів фонду, розраховані відповідно до цих двох статей, були більшими, ніж виплати пенсіонерів в аналогічній ситуації, які виплачувала Організація соціального забезпечення.

Потім він зазначив, що у зв'язку з тим, що пенсіонери-члени фонду отримують вищу пенсію за віком, стаття 15 розпорядження про внесення змін до установчого документу фонду зі змінами від 26 липня 1983 року передбачає заходи в разі дефіциту бюджету фонду. У цій статті передбачалося, що спочатку внески будуть збільшені; що якщо проблема дефіциту бюджету не буде вирішена, рівень послуг, що надаються Фондом активним членам і пенсіонерам, може бути знижений за умови, що він не буде нижче за рівень гарантій, передбачених законодавством про соціальне забезпечення; що якщо, попри всі ці заходи, проблема все ще не буде вирішена, адміністративний орган страхової компанії прийме необхідні рішення.

Касаційний суд далі зазначив, що відповідно до статті 36 розпорядження про внесення змін до установчого документу фонду, у разі прийняття адміністративним органом страхової компанії рішення про розпуск і ліквідацію, решта дефіциту буде рівномірно розподілена між активними членами та членами на пенсії, згідно з технічним звітом, який підготував фахівець зі страхування, у якому враховується особливе становище кожної зацікавленої особи.

Він також зазначив, що через дефіцит рада директорів турецької страхової акціонерної компанії «Анкара» вирішила, що пенсії її членів будуть виплачені в межах, передбачених законом № 506; технічний дефіцит складав 7 536 874 462 160 старих турецьких лір (5 753 340 євро на момент подій); що, відповідно до пункту 3 додаткової статті 36 Закону № 506, корегування пенсій членам

переданого фонду було компетенцією міністерств і державних установ. У даному випадку вищезгадані пенсії були перераховані згідно з відповідними положеннями, і не було жодних набутих прав.

14. Рішенням від 17 травня 2005 року 4-та палата суду підтвердила своє попереднє рішення. Вона керувалася тими ж доводами і додала, що скорочення пенсії за віком також буде суперечити принципу сумлінності, викладеному в статті 2 Цивільного кодексу.

15. 21 вересня 2005 пленум Касаційного суду скасував це рішення, підтвердивши доводи рішення палати від 27 грудня 2004 року.

16. Рішенням від 21 грудня 2005 року 4-та палата суду відхилила вимоги заявників.

17. 7 березня 2006 року Касаційний суд відхилив скаргу, подану заявниками.

С. Процедура, що стосується другої групи заявників

18. 11 грудня 2002 року (Тахсін Ямур, Дурсун Ямур, Саліх Тузджулу, Ерол Арик і Гюлер Джанікоглу) і 16 січня 2003 року (Ахмет Баллиоглу) — заявники другої групи — подали до Суду Стамбула у справах зі спорів, що виникають із трудових відносин, заяву про скасування корегування їхньої пенсії за віком та визначення способу її перерахунку. Позов був проти чотирьох установ: Організації соціального забезпечення, ТУРЕЦЬКОЇ страхової акціонерної компанії «Анкара», Адміністрації приватизації та Фонду охорони здоров'я і допомоги поліції. Вони також вимагали компенсації у зв'язку з різницею між новою сумою, яку їм виплатили, і сумою відповідно до попереднього способу розрахунку, а також у зв'язку з понесеним збитком. У ході процедури вони змінили свою заяву, залишивши тільки прохання щодо корегування. Позови, подані 11 грудня 2002 року, були передані у 8-у палату Суду Стамбула у справах зі спорів, що виникають із трудових відносин, (далі — «8-а палата суду»), а позов, поданий 16 січня 2003 року — у 2-у палату суду (далі — «2-а палата суду»).

19. 8-а і 2-а палати суду вирішили дочекатися завершення однієї зі справ, що перебувала на розгляді 4-ї палати суду, щодо заявника Гьокая Яваша. Дата рішення палат не встановлена.

20. 30 листопада 2005 року (Тахсін Ямур, Дурсун Ямур і Саліх Тузджулу) і 16 лютого 2006 року (Ерол Арик і Гюлер Джанікоглу) 8-а палата суду розглянула позов заявників другої групи, підтвердивши доводи в рішенні Касаційного суду від 27 грудня 2004 року.

21. 21 грудня 2005 року 2-а палата суду відхилила вимоги Ахмета Баллиоглу, підтвердивши доводи рішення, винесеного пленумом Касаційного суду 21 вересня 2005 року.

22. 7 березня 2006 року Касаційний суд відхилив скаргу, подану заявниками.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРАКТИКА

23. Тимчасова стаття 20 Закону № 506 від 17 липня 1964 року «Про соціальне забезпечення» регулює статус фондів соціального забезпечення, що працюють у цій галузі, заснованих деякими установами, як-от банки, страхові компанії, Торгово-промислові палати та біржі. У відповідній частині стаття встановлює таке:

«Особи-члени юридичних осіб та фондів не будуть вважатися застрахованими за змістом цього закону як частини трудового законодавства, якщо соціальне забезпечення, яке надають ці установи (об'єднання чи асоціації), створені до дати опублікування цього закону для надання допомоги співробітникам банків, страхових і перестраховальних компаній, торгових палат, промислових палат, бірж або спілок, створених цими установами у справах інвалідності, старості і смерті

а) охоплює весь персонал банку, страхової компанії, перестраховальної компанії, торгових палат, промислової палати, біржі або асоціацій, з якими вони пов'язані;

б) якщо ці установи забезпечують, щоб такий персонал отримував мінімальну допомогу, зазначену в цьому законі, у разі нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань, хвороб, декретної відпустки, інвалідності, старості та смерті, декретної відпустки подружжя, хвороби подружжя і дітей;

в) якщо ці установи гарантують передачу набутих прав працівників-членів у разі переходу персоналу з фонду одного з банків, страхових компаній, перестраховальних компаній, торгових палат, промислових палат, бірж або їх асоціацій, з якими вони пов'язані, в інший фонд цих організацій або в іншу установу, створену персоналом;

якщо ці установи подадуть документи до Міністерства праці не пізніше, ніж протягом шести місяців з дати опублікування цього закону, з підтвердженням у їхньому статуті, що вони перетворилися на таку установу.

Статут і зміни в статусі цих фондів підлягають затвердженню Міністерством праці. Їхнє фінансове становище також підлягає контролю і нагляду спільно Міністерством праці, Міністерством фінансів і Міністерством торгівлі. Після проведення контролю й аудиту фінансового становища фондів та афілійованих осіб, вони зобов'язані вжити заходів, рекомендованих спільно вищезгаданими міністерствами».

24. Додаткова стаття 36 Закону регулює передачу всіх активів і пасивів із фондів до Організації соціального забезпечення.

Відповідно до першого пункту цієї статті Рада міністрів уповноважена приймати рішення про передачу фонду Організації соціального забезпечення з усіма його активами й пасивами у разі, якщо через його фінансове становище він більше не може виплачувати

цим пенсіонерам допомогу із соціального забезпечення. Пункт 3 цієї статті встановлює:

«За умови, що внески й відповідні бонуси за роки служби співробітників були виплачені або були заплановані до сплати, і відповідно до Закону № 506 від 17 липня 1964 року «Про соціальне забезпечення» процедури, пов'язані з переходом, зокрема коригуванням [пенсії за віком членів] відповідно до аналогічних випадків, визначаються спільно Міністерством фінансів, Міністерством промисловості та торгівлі, апаратом заступника Міністра фінансів і зовнішньої торгівлі, Міністерством праці та соціального забезпечення».

25. Тимчасові статті 34 і 35 Закону № 506 регулюють збільшення пенсійних виплат за віком, а також їх корегування відповідно до граничного розміру.

Згідно з тимчасовою статтею 34, у разі нещасного випадку та захворювання розмір допомоги не може бути меншим за розмір, встановлений на основі мінімальної заробітної плати відповідно до Трудового кодексу.

Тимчасова стаття 35 передбачає, зокрема, обмеження розміру пенсій за віком.

26. Згідно з тимчасовою статтею 36 того ж Закону тимчасові статті 34 і 35 застосовуються у випадку передачі коштів із деяких пенсійних фондів до Організації соціального забезпечення.

27. Додаткова стаття 38 та стаття 61 цього Закону визначають порядок нарахування пенсій за віком.

28. Стаття 96 того ж Закону регулює мінімальний рівень пенсій за віком.

Цією статтею встановлено, що розмір пенсій, які призначаються відповідно до цього Закону, не може перевищувати 35% від щомісячної мінімальної суми основної добової винагороди, визначеної відповідно до статті 78 цього Закону.

29. Згідно зі статтею 36 розпорядження про внесення змін до установчого документу фонду турецької страхової акціонерної компанії «Анкара» зі змінами від 26 липня 1983 року, викладеною в рішенні Касаційного суду, яке заявники не оскаржували, у разі, якщо адміністративний орган страхової компанії прийме рішення про розпуск і ліквідацію, решту дефіциту буде справедливо розподілено між активними членами та членами на пенсії згідно з технічним звітом, підготовленим спеціалістом зі страхування, у якому буде врахована конкретна ситуація кожної зацікавленої особи.

30. Відповідно до статті 15 розпорядження про внесення змін до установчого документу фонду турецької страхової акціонерної компанії «Анкара» зі змінами від 26 липня 1995 року, викладеної в рішенні Касаційного суду, а також у зауваженнях відповідача за національним законодавством, які не оскаржують заявники, у разі

дефіциту бюджету фонду передбачені відповідні заходи. У цій статті передбачається, що спочатку внески будуть збільшені; що якщо проблема дефіциту бюджету не буде вирішена, рівень послуг, що надає фонд активним членам і пенсіонерам, може бути знижений за умови, що він не буде нижчим за рівень гарантій, передбачених законодавством про соціальне забезпечення для активних членів і пенсіонерів; якщо, незважаючи на всі ці заходи, проблема все ще не буде вирішена, адміністративний орган страхової компанії прийме необхідні рішення.

31. 31 травня 2006 року набув чинності новий закон № 5510 про соціальне забезпечення, який містить низку положень, що стосуються загальної передачі страхових фондів до Організації соціального забезпечення.

Відповідно до тимчасової статті 20, доданої до Закону № 5510, пенсіонери-члени фондів у відповідній галузі, створених установами, як-от банки, страхові компанії, торгово-промислові палати та біржі, статус яких регулювався тимчасовою статтею 20 Закону № 506, будуть передані до Організації соціального забезпечення, а їхній статус буде регулюватися новим законом.

Конституційний суд, до якого звернулася Республіканська народна партія (*Cumhuriyet Halk Partisi*), провідна опозиційна партія на час подій, серед іншого, щоби дізнатися, чи відповідає передача фондів положенням Конституції, ствердно відповів у своєму рішенні від 30 березня 2011 року. Він встановив, що тимчасова стаття 20, яка регулює перехід, не суперечить Конституції, оскільки вона не скасовує права на соціальне забезпечення осіб, на яких поширюється такий перехід.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПРОТОКОЛУ № 1

32. Заявники стверджують, що зменшення розміру їхньої пенсії в порівнянні з сумою, встановленою на момент виходу на пенсію, у результаті включення їхнього фонду в загальну пенсійну систему, порушило їхнє право на захист власності, гарантоване статтею 1 Протоколу № 1, у якій встановлено:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати

контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів».

А. Критерії прийнятності

33. Суд зазначає, що скарга не є явно необґрунтованою за змістом статті 35 Конвенції, ані неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона оголошена прийнятною.

Б. Суть справи

1. Доводи сторін

а) Заявники

34. Що стосується статусу фонду, контролю його діяльності та впливу його передачі на фінансове становище заявників, вони наводять доводи, які можна коротко викласти так:

- фонд був створений для виконання тієї ж функції, що й інші основні установи, які займаються питаннями соціального забезпечення, і тому його можна назвати державною установою;

- усі три міністерства, а саме Міністерство праці, Міністерство фінансів і Міністерство торгівлі, не виконали своїх обов'язків з контролю; на думку заявників, якби вони проводили регулярні перевірки, фонд не досяг би такого дефіциту; у будь-якому разі, за словами заявників, турецька страхова акціонерна компанія «Анкара» виплатила Державному казначейству технічний дефіцит у розмірі 7 536 874 462 160 старих турецьких лір (або 5 753 340 євро на момент подій);

- заявники стверджують, що втратили майже половину своєї пенсії за віком через продаж акцій турецької страхової акціонерної компанії «Анкара» та переходу фонду до Організації соціального забезпечення;

- через вищезазначені факти їхнє фінансове становище погіршилося; крім того, вони були змушені сплатити витрати та збори в національних судах.

Вони стверджують, що виконали всі необхідні умови, щоб мати право на пенсію за віком у розмірі, що вдвічі перевищує встановлений Законом № 506; але через перехід їхнього фонду їхні пенсії були зменшені після «корегування» з боку органу соціального забезпечення; що перехід був виконаний з урахуванням усіх активів і пасивів, і що дефіцит був покритий за рахунок коштів Державного казначейства, який пізніше звернувся до турецької страхової акціонерної компанії «Анкара», щоб отримати відшкодування.

35. На думку заявників, скорочення їхньої пенсії за віком внаслідок такого переходу суперечить принципу гарантії набутих прав і є

незаконним і непропорційним порушенням їхніх прав, які захищені статтею 1 Протоколу № 1.

б) Уряд

36. Що стосується статусу фонду, його становища до переходу, проведених перевірок і вжитих заходів, доводи Уряду є такими:

- що стосується статусу фонду, то йдеться про приватний фонд, створений відповідно до тимчасової статті Закону № 506 «Про Організацію соціального забезпечення»;

- для того, щоб такий фонд міг виплачувати пенсії пенсіонерам, необхідно, щоб кількість активних застрахованих осіб, які сплачують внески, була більшою за кількість пенсіонерів; у даному випадку при переході фонду до Організації соціального забезпечення фонд налічував 105 активних членів та 180 пенсіонерів; крім того, у нього не було жодних інших доходів; отже, забезпечення виплат пенсій за віком стало неможливим для фонду до переходу до Організації соціального забезпечення;

- додаткова стаття 36 Закону № 506, що стосується заходів, необхідних для фондів, які через свою фінансову ситуацію не можуть виплачувати допомогу з соціального забезпечення, встановлює, що після прийняття рішення компетентними органами цих фондів, Рада міністрів має право прийняти рішення про перехід фонду до Організації соціального забезпечення з усіма його активами й пасивами;

- стаття 15 розпорядження про внесення змін до установчого документу фонду передбачає заходи, яких потрібно вжити в разі дефіциту; у статті 36 того ж розпорядження, яка стосується рішення про розпуск і передачу, передбачено, що пенсії виплачують тільки після корегування з урахуванням подібних випадків серед застрахованих осіб, що отримують виплати від Організації соціального забезпечення, в межах, передбачених законом № 506;

- вищезазначений фонд пройшов перевірки інспекторів Міністерства праці та соціального забезпечення, Міністерства фінансів та Міністерства промисловості відповідно до тимчасової статті 20 Закону № 506; у результаті цих перевірок було виявлено, що в 1999 році у фонді погіршилася ситуація щодо співвідношення активів і пасивів у порівнянні з 1998 роком; у 2000 році частка покриття витрат становила 20%; отже, з 1998 по 2000 рік фонд втратив свій основний капітал, і виправити ситуацію було неможливо; інспектори встановили, що фонд був не в змозі виконувати свої зобов'язання і що його потрібно було передати Організації соціального забезпечення з метою захисту прав своїх членів.

37. На думку Уряду, скорочення пенсій за віком заявників є наслідком дефіциту фонду, до якого вони належали. Він був не в змозі виконувати свої зобов'язання. Передача фонду Організації соціального забезпечення мала на меті максимально обмежити можливі втрати заявників та інших членів фонду. Уряд вважає, що, якби фонд не був переданий Організації соціального забезпечення, заявники, можливо, втратили би пенсію та різні соціальні виплати.

Тож втручання системи соціального забезпечення не було порушенням права заявників на захист власності; воно запобігло повній втраті їхнього майна відповідно до статті 1 протоколу № 1. Це допомогло уникнути повної втрати чи суттєвого зменшення розміру пенсій заявників.

Тобто, на думку Уряду, якби заявники були членами приватної страхової компанії (*Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi Memur ve Hizmetlileri Sağlık ve Emekli Sandığı*), це не надало би їм права на отримання повної пенсії за віком, яку виплачує держава. Відповідно, той факт, що фонд звернувся з проханням про дії з боку Організації соціального забезпечення, і що вона погодилася вжити заходів, — це не втручання, а новий крок у соціальній політиці, спрямований на забезпечення приватних пенсій, які могли автоматично зникнути.

38. Уряд, посилаючись на судову практику Суду, стверджує, що заходи з коригування пенсій за віком, які є предметом цього спору, були вжиті на підставі додаткової статті 36 Закону № 506. Уряд заявив, що це вжиття заходів було законним, воно було спрямоване на дотримання права заявників на захист власності та було пропорційним, оскільки воно запобігло повній втраті заявниками їхніх доходів і пільг.

2. Оцінка Суду

а) Загальні принципи

39. Суд нагадує, що заявник може стверджувати про порушення статті 1 Протоколу № 1 тільки в тій мірі, у якій рішення, на які він скаржиться, стосуються його «майна» за змістом цього положення (справа «Копецький проти Словаччини» [ВП], № 44912/98, §35, ЄСПЛ 2004 р. -IX). Поняття «активи» може охоплювати як «поточні активи», так і дебіторську заборгованість з достатнім підтвердженням, щоб її можна було вважати «матеріальними цінностями» (там само). Коли вищезгадані майнові інтереси є дебіторською заборгованістю, вони можуть вважатися «матеріальними цінностями», тільки коли існують достатні підстави в національному праві, наприклад, коли це підтверджено постійною судовою практикою національних судів, тобто коли є достатньо підтверджень дебіторської заборгованості, щоб вона підлягала сплаті (вищезгадана справа «Копецький», §49 і 52, справа «Грецькі нафтопереробні заводи "Страк" та Стратіс

Андреадіс проти Греції», 9 грудня 1994 р., §59, Серія А № 301-В, і справа *«Радомілія та інші проти Хорватії»* [ВП], № 37685/10 і 22768/12, §142, 20 березня 2018 року).

40. Стаття 1 Протоколу № 1 не гарантує набуття права на майно (справа *«Ван дер Мюсель проти Бельгії»*, 23 листопада 1983 р., §48, Серія А № 70, справа *«Слівенко та інші проти Латвії»* (ріш.) [ВП], № 48321/99, §121, ЄСПЛ 2002 р. -ІІ (витяги), справа *«Конецький проти Словаччини»* [ВП], № 44912/98, §35 (b), ЄСПЛ 2004-ІХ, і справа *«Валле Пьєрїммі Сосьєта Агрікола С.П.А проти Італії»*, № 46154/11, §37, 23 вересня 2014 р.). З іншого боку, її не можна тлумачити як таку, що надає особам, які робили внески в систему соціального забезпечення, право на пенсію у встановленому розмірі (див., наприклад, справу *«Домалевський проти Польщі»* (ріш.), № 34610/97, ЄСПЛ 1999-V, справу *«Янкович проти Хорватії»* (ріш.), № 43440/98, ЄСПЛ 2000-X, і справу *«Кїартан Асмундсон проти Ісландії»*, № 60669/00, §39, ЄСПЛ 2004-ІХ), хоча зниження суми виплати або її скасування може бути втручанням у право на володіння майном, яке необхідно обґрунтувати (справа *«Валков та інші проти Болгарії»*, № 2033/04, 19125/04, 19475/04, 19490/04, 19495/04, 19497/04, 24729/04, 171/05 і 2041/05, §84, 25 жовтня 2011 р., і справа *«Грудіч проти Сербії»*, № 31925/08, §72, 17 квітня 2012 р.). Однак, дебіторська заборгованість щодо пенсії може бути «майном» за змістом статті 1 Протоколу № 1, якщо для цього є підстави в національному законодавстві, наприклад, якщо є відповідне остаточне рішення суду про це (справа *«Праведная проти Росії»*, № 69529/01, §37–39, 18 листопада 2004 р., справа *«Маджо та інші проти Італії»*, № 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 і 56001/08, §55, 31 травня 2011 р. і справа *«Варезі та інші проти Італії»* (ріш.), № 49407/08, §35, 12 березня 2013 р.).

41. Стаття 1 Протоколу № 1 вимагає, по-перше — і це найголовніше, — щоб втручання державних органів у здійснення права на захист власності було законним. Крім того, таке втручання виправдане тільки в тому випадку, якщо воно переслідує законні громадські (або загальні) інтереси. Державна влада, завдяки безпосередньому знанню свого суспільства та його потреб, у принципі може краще, ніж міжнародні судді, визначити, що є «суспільно корисним». Отже, у межах механізму захисту, створеного відповідно до Конвенції, саме вона повинна першою прийняти рішення про наявність проблеми, що представляє суспільний інтерес. І тоді вона отримує певну можливість оцінки, як і в інших галузях, на які поширюються гарантії Конвенції (справа *«Вєчорек проти Польщі»*, № 18176/05, §59, 8 грудня 2009 р.).

42. Стаття 1 Протоколу № 1 також вимагає, щоб таке втручання було обґрунтовано пропорційним меті, яку воно переслідує (справа *«Ян та інші проти Німеччини»* [ВП], № 46720/99, 72203/01 і 72552/01,

§81–94, ЄСПЛ 2005-VI). Правильний баланс, який необхідно зберігати, буде втрачено, якщо відповідна особа буде нести особливий і непомірний тягар (справа *«Спорронг і Льоннрот проти Швеції»*, 23 вересня 1982 р., §69–74, Серія А № 52, вищезгадана справа *«Кйартан Асмундсон»*, §45, справа *«Саргсян проти Азербайджану [ВП]*, № 40167/06, §241, ЄСПЛ 2015, вищезгадана справа *«Маджо та інші»*, §63, і справа *«Стефанетті та інші проти Італії»*, № 21838/10 і 7, §66, 15 квітня 2014 р.). У зв'язку з цим слід підкреслити, що невизначеність — законодавча, адміністративна або така, що залежить від діяльності влади — є фактором, який необхідно враховувати під час оцінювання дій держави. Коли на карту поставлено питання, яке представляє суспільний інтерес, уряд зобов'язаний своєчасно, правильно і з максимальною послідовністю реагувати на нього (справа *«Броневський проти Польщі»* [ВП], № 31443/96, §151, ЄСПЛ 2004- V).

43. Щоб оцінити ситуацію з урахуванням цього положення, важливо з'ясувати, чи було порушено право заявника на отримання виплат за відповідним планом соціального забезпечення в такий спосіб, щоб це призвело до порушення суті прав на пенсію (справа *«Домалевський»*, вищезазначене рішення і вищезазначена справа *«Кйартан Асмундсон»*, §39). Коли суму соціальної допомоги зменшують або виплати скасовують, може йтися про втручання у здійснення права на захист власності, яке вимагає обґрунтування (вищезазначена справа *«Кйартан Асмундсон»*, §40, вищезазначена справа *«Расмуссен проти Польщі»*, № 38886/05, §71, 28 квітня 2009 р., вищезгадана справа *«Маджіо та інші»*, §58, і вищезазначене рішення у справі *«Варесі та інші»*, §38).

б) Застосування цих принципів у цій справі

44. Що стосується статусу фонду, думки сторін розходяться. Уряд стверджує, що це приватний фонд, тоді як заявники вважають, що це державна установа.

Суд зазначає, що Національний фонд медичного та пенсійного страхування для посадових осіб та працівників турецької страхової компанії «Анкара» був створений відповідно до тимчасової статті 20 Закону № 506 з метою виконання тієї ж функції, що й інші основні установи, що займаються цим питанням, як-от Організація соціального забезпечення та Пенсійний фонд. З урахуванням нижченаведених міркувань, Суд не вважає за необхідне проводити подальші дослідження питання про те, чи мав фонд державний статус у тому, що стосується надбавок до пенсій, які він виплачував своїм пенсіонерам.

45. Суд встановлює, що в даному випадку не оскаржується той факт, що заявники, які мають право на пенсію за віком, мали «майно» за змістом статті 1 Протоколу № 1. Однак, на думку Уряду, втручання

органу соціального забезпечення не є порушенням права заявників на захист їхньої власності.

46. Суд зазначає, що в даному випадку пенсії заявників були знижені, у деяких випадках майже на 50 %. Відповідно, Суд буде відштовхуватися від припущення, що вжитий захід був втручанням у право заявників на захист власності відповідно до статті 1 Протоколу № 1. Суд не ставить під сумнів те, що цей захід був «передбачений законом» або переслідував «легітимну мету». Отже, Суд вважає, що зважаючи на положення Конвенції, необхідно встановити, чи не довелось заявникам нести надмірний або непропорційний тягар, який, навіть беручи до уваги великі можливості оцінки, які визнаються за державою в галузі соціального законодавства, не може бути обґрунтований інтересами суспільства (див., *mutatis mutandis*, вивездану справу «Кйартан Асмундсон», §40 і 45).

47. Суд зазначає, що в цьому випадку, у 2001 році Рада директорів турецької страхової акціонерної компанії «Анкара» повідомляла, що фонд налічував 105 активних членів і 180 пенсіонерів, що технічний дефіцит складав 7 536 874 462 160 старих турецьких лір (5 753 340 євро на час подій) і вирішив, що пенсії та соціальні виплати членів будуть виплачені в межах, передбачених законом № 506. Потім рішенням Ради Міністрів від 20 грудня 2001 року кошти фонду були переказані до Організації соціального забезпечення відповідно до додаткової статті 36 Закону № 506, яка передбачає, що «корегування» здійснюється з урахуванням періоду здійснення внесків та за аналогією з ситуацією пенсіонерів, які отримують виплати за загальним порядком системи соціального забезпечення. Суд зазначає, що заходи, вжиті Радою міністрів, були спрямовані на те, щоб максимально обмежити можливі втрати фонду заявників і включити їх у загальну систему, щоб вони могли продовжувати отримувати пенсійні виплати і різні пільги.

48. У зв'язку з цим Суд зазначає, що скорочення пенсій заявників — у деяких випадках удвічі — мало на меті включення цих пенсій до загальної системи, передбаченої законом № 506, і вважає, що розглянутий метод корегування не може вважатися необґрунтованим або непропорційним. Хоч у результаті цієї передачі й корегування пенсій заявників останні справді втратили частину виділеної суми, вірно й те, що вони, як і раніше, користуються загальним планом без будь-якої дискримінації та не перебувають у невігідному становищі в порівнянні з тими, хто отримує свою пенсію відповідно до цієї системи.

49. Суд також враховує той факт, що корегування не мало зворотнього ефекту і що тривалість служби в страховій компанії була прирівняна до періодів внесків відповідно до Закону. Отже, заявники не втратили пенсії цілком (див., *a contrario*, справу «Белане Надь

проти Угорщини» [ВП], № 53080/13, §125, 126, ЄСПЛ 2016), яку вони повинні були отримувати відповідно до внесків, які вони робили протягом років служби, а тільки її частину (надбавку), яку брав на себе фонд, який потім був ліквідований через надто великий дефіцит — надбавка була бонусом, який їм належав раніше (див., *mutatis mutandis*, справу «*Фріму та інші проти Румунії*» (ріш.), № 45312/11, 45581/11, 45583/11, 45587/11 та 45588/11, 7 лютого 2012 р.).

50. Виходячи з цих міркувань, Суд вважає, що заходи, які заявники оскаржують, не призвели до того, що заявники понесли непропорційний і надмірний тягар, несумісний з їхнім правом на захист власності.

51. Із цього випливає, що в даному випадку не було порушення статті 1 Протоколу № 1.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

52. Заявники скаржаться на тривалість розгляду, посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції. Вони стверджують, що майже чотири роки чекали закінчення розгляду і що за цей час вони опинилися у вразливому становищі зі вдвічі меншою пенсією за віком.

53. Суд зазначає, що йдеться про декілька процедур, тривалість яких варіювалася від приблизно трьох років до двох місяців (з 16 січня 2003 року по 7 березня 2006 року) і трьох років і восьми місяців для двох рівнів юрисдикції. З урахуванням критеріїв, викладених у судовій практиці Суду з цього питання (див., серед багатьох інших, справу «*Комінгерсол С. А. проти Португалії*» [ВП], № 35382/97, §19, ЄСПЛ 2000-IV, і справу «*Фрідлендер проти Франції*» [ВП], № 30979/96, §43, ЄСПЛ 2000-VII), Суд вважає, що ці часові рамки не можна вважати такими, що порушують принцип розумного строку.

54. Посилаючись на ту ж статтю, заявники скаржаться на те, що їм не був наданий справедливий судовий розгляд.

55. Що стосується питання про незалежність суддів, то оскільки вони призначаються Вищою Судовою Радою під головуванням Міністра юстиції і залежать від політичної влади, Суд уже мав можливість винести рішення за аналогічним позовом у справі «*Челебі проти Туреччини*» (ріш.), № 54182/00, 28 вересня 2004 р.), де сказано таке:

«Суд нагадує про судову практику, згідно з якою, щоб визначити, чи може певний орган вважатися незалежним, потрібно враховувати, зокрема, спосіб призначення і термін повноважень його членів, наявність захисту від зовнішнього тиску і те, чи він виглядає незалежним (див., серед багатьох інших, справу «*Фіндлей проти Сполученого Королівства*», рішення від 25 лютого 1997 р., *Збірник* 1997 р.- I, стор. 281, §73).

Суд насамперед зазначає, що для суддів існують конституційні гарантії на час виконання їхніх функцій. Вони непорушні й не підлягають достроковому скасуванню. Конституція проголошує їх незалежність і забороняє будь-якій державній владі давати вказівки суддям щодо їхньої юрисдикційної діяльності або чинити на них вплив при виконанні ними обов'язків.

Крім того, не стверджується і не встановлено, що Міністр юстиції, який є членом Вищої Судової Ради, може давати суддям інструкції щодо виконання їхніх судових функцій або що існує підпорядкування функцій і дій (див. *справу «Імрек проти Туреччини»* (ріш.), № 57175/00, 28 січня 2003 р.).».

Враховуючи схожість розглянутих ситуацій, Суд у даному випадку не буде відхилятися від підходу, обраного у вищезгаданому рішенні.

56. Що стосується іншої скарги, яка стосується тлумачення і застосування національного законодавства Касаційним судом, Суд посилається на принципи, що впливають із його практики, викладені в його рішеннях у справі *«Неждет Шахін і Періхан Шахін проти Туреччини»* [ВП], № 13279/05, §49-58, 20 жовтня 2011 р.) і справі *«Альбу та інші проти Румунії»* (№ 34796/09 та ще 63 заяви, §34, 10 травня 2012 р.).

57. Суд нагадує, що його повноваження з контролю за дотриманням внутрішнього законодавства обмежені. Відповідальність за тлумачення і застосування внутрішнього законодавства несуть перш за все національні органи влади, особливо суди, навіть у тих сферах, де Конвенція «самостійно встановлює» його норми: у силу обставин ці органи мають особливу кваліфікацію для вирішення питань, що виникають у зв'язку з цим (справа *«Загребський банк проти Хорватії»*, № 39544/05, §263, 12 грудня 2013 р.). Це тим більше стосується випадків, коли йдеться, як у цій справі, про складні питання тлумачення національного права (справа *«Анхойзер-Буш Інк. проти Португалії»* [ВП], № 73049/01, §83, ЄСПЛ 2007 I). Якщо тільки використана інтерпретація не є довільною або явно необґрунтованою, завдання Суду зводиться до визначення того, чи сумісні її наслідки з Конвенцією (*ibidem*, §83 і 86). Саме тому Суд постановив, що, у принципі, заявник не може посилатись на достатньо встановлену дебіторську заборгованість, яку можна назвати «матеріальною цінністю» за змістом статті 1 Протоколу № 1, якщо існує спір щодо того, як потрібно інтерпретувати й застосовувати внутрішнє право, і що для встановлення дотримання ним вимог законодавства необхідне судове рішення (див., наприклад, вищезгадану справу *«Копецький»*, §50 і 58, і справу *«Мілашинович проти Хорватії»* (ріш.), № 26659/08, 1 липня 2010 р., вищезгадана справа *«Радомілья та інші проти Хорватії»*, §149, 20 березня 2018 р., справа *«S., V. і A. проти Данії»* [ВП], № 35553/12 і 2, §148, 22 жовтня 2018 р., і справа *«Молла Салі проти Греції»* [ВП], № 20452/14, §149, 19 грудня 2018 р.).

58. У будь-якій судовій системі є ймовірність виникнення розбіжностей у судовій практиці, коли система побудована на

сукупності юрисдикцій, які по суті володіють повноваженнями у межах своєї територіальної юрисдикції. Такі розбіжності також можуть виникати в межах однієї юрисдикції. Це саме по собі не може вважатися таким, що суперечить Конвенції (справа «Сантос Пінто проти Португалії», № 39005/04, §41, 20 травня 2008 р.).

59. З цього випливає, що цю скаргу потрібно відхилити відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною у частині скарги заявників, що впливає зі статті 1 Протоколу № 1, і непринятною щодо решти;
2. *Постановляє*, що порушення статті 1 Протоколу № 1 не було.

Учинено французькою мовою та повідомлено письмово 5 березня 2019 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Хасан Бакірчі
Заступник секретаря

Робер Спано
Голова

ДОДАТОК

Перша група заявників

Імена заявників	Дата народження	Пенсії до корегування в турецьких лірах (і в євро за курсом на час подій)	Пенсії після корегування в турецьких лірах (і в євро за курсом на час подій)
Гьокай Яваш	01.03.1950	652 538 424 (500)	323 443 155 (245)
Айше Камуран	05.06.1956	354 175 411 (270)	235 351 318 (180)
Йилмаз Анакоч	05.01.1945	464 832 722 (355)	282 769 185 (216)
Ахсен Чалишкан	11.04.1952	314 822 510 (240)	257 177 395 (196)
Ахмет Ай	01.12.1951	560 360 009 (428)	354 643 156 (271)
Мюджган Дайогуллари	12.09.1958	507 070 158 (387)	293 337 628 (224)

Друга група заявників

Імена заявників	Дата народження	Пенсії до корегування в турецьких лірах (і в євро за курсом на час подій)	Пенсії після корегування в турецьких лірах (і в євро за курсом на час подій)	Дата подання заяви	Дата винесення рішення Судому справах зі спорів, що виникають із трудових відносин	Дата винесення рішення Касаційним судом
Тахсін Ямур	01.06.1961	602 500 000 (460)	301 251 740 (230)	11.12.02	30.11.05	07.03.06
Дурсун Ямур	02.01.1951	604 000 000 (461)	337 000 000 (257)	11.12.02	30.11.05	07.03.06
Саліх Тузджулу	01.01.1941	584 000 000 (446)	314 000 000 (240)	11.12.02	30.11.05	07.03.06
Ерол Арик	01.11.1952	1 410 000 000 (1 077)	509 313 067 (390)	11.12.02	16.02.06	01.05.06
Гюлер Джанікоглу	07.05.1941	810 000 000 (618)	408 645 682 (312)	11.12.02	16.02.06	01.05.06
Ахмет Баллиоглу	02.01.1952	623 112 240 (475)	325 210 560 (248)	16.01.03	21.12.05	07.03.06